

Рукписи се не
вртају

Број 5 нара

Излазе сваки дан

Радничке Новине

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗИ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

СУЗБИЈЕНИ АУСТРИЈАНИ

Сузбијање Аустријанаца продужује се. — Заузета Бајина Башта. — Око 5.000 заробљеника

Крагујевац, 29. новембра.

У току 27. новембра на западном и северо-западном фронту наше су трупе продужиле гоњење непријатеља, који се непрестано у хитњи повлачи, и заузеле Бајину Башту, Рогачицу и Каменицу.

У правцу Младеновац — Београд непријатељ је, после неуспешних напада на наше положаје, почео да

се повлачи, и наше су трупе и на овом фронту прешле у наступање.

На фронту према Дунаву није се десило ништа значајније.

У току 27. новембра заробили смо 7 официра и 4.770 војника, међу којима има доста рањених, а запленили смо: 3 митраљеза, 8 пољских топова, 1 брдску хаубицу, мноштво муниционих кола са муницијом, неколико аутомобила, 1 рефлатор, велику количину пионерског и запрежног материјала и много кола.

НАША ЧЕСТИТКА

Аустријске армије, које смо још крај недељу дана такорећи служили како задихане јуре ка срцу Србије, враћају се ових тренутака брже но што су и наступале, и цела земља отпочела је лакше да дише пошто је са ње скинута тешка мора која ју је муњевитом брзином била притисла. Шта више, ако је веровати разним и многобројним гласовима, очајна дефанзива почиње се претварати у тријумфалну офанзиву, и јуче побеђени данас заузима све више горди став победоца.

Телеграфска жица, која је за време ових страшних дана била готово сасвим замукла, почиње опет живо да струји, — и честитка се није за честитком. Команданти упућују топле и ласкаве речи једни другима, а густо облак од ордена и аванмана већ се надвио над нашим главама и само што није плуснуо. Химнопевци у буржоаској штампи, и у домаћој и у иностраној, већ шиље пера, и свесрдно се бацају на свој стари омиљени посао: на фалсификовање Историје и на стварање лажних величина.

Ми смо далеко од сваке радости, од сваког тријумфовања, од сваког поклича! Разуме се, ми волимо ову земљу и њену слободу — више и искреније него ли толики патриотски патриоти —, и кад смо добили гласове о изненадном и, право да кажемо, неочекиваном обрту, ми смо одахнули пре од свију, као представник оних небројених маса у позадини и у борбеним редовима на које највише падају терети и страхе рата, а нарочито једног рата који се завршује катастрофом.

Па ипак, не можемо се радовати, не можемо ликovati и ако се наше трупе враћају на класично земљиште обновљене Србије и у етнографски центар српског народа: не можемо — јер се оне враћају после огромних губитака, јер се враћају пошто су на страшној кланици оставиле оно што је најхрабрије и најумније, јер се враћају на границе Србије без великог броја оних који су сачињавали вредност и снагу Србије!

Спасли смо главу, али нам је ишчупано срце! Потукли смо противника, али смо завијени у тугу и црвило! Заробили смо његове топове, али смо их окитили лешевима својих најмилијих!

И ако у овом невероватном обрту ствари има чему да се дивн, онда се једино треба дивити колосалној моралној и физичкој снази српског сељака и радника, паупера из гуњца и пролетера из блузе, који су били у стању да, последњим циновским напором свих својих снага, војску коју одступа претворе у војску која наступа и противника који тек што се није попео на врхунац својих тријумфа као додиром чаробне палице метаморфозирају у очајника који у паничном бегству гледа да спасе само главу!

Ето *шим* изнуреним, измученим, напаћеним и десеткованим јадницима из ровова и са предстража треба упутити честитку, и *њима* ми, у име ове нејачи у позадини, шиљемо своју захвалност. И шиљући им своју захвалност и своје дивљење, ми им у исти мах шиљемо и једну своју жељу: *жељу да шу своју колосалну енергију, издржљивост и*

самодисциплиноване које показују у једној наметнутој борби покажу, која се враће кућама, и у борби за своје интересе и своје идеале: у борби за Социјализам, који ће довести крај свима ратовима и браштво и цивилизацију свима народима!

НА БРЗУ РУКУ

Каком или бомбом?

„Библијско-социјални клуб студентима“ објавио је преко овданих листова да ће држати своју седницу. Као што се види, ни грмљавина топова ни прашина брзометки није могла да угуши глас Хришћанске науке која проповеда љубав међу људима, ширење и прашињање.

Дневни ред седнице није објављен, али ја сам га сазнао и сад вас обавештавам. На седници ће говорити смилан раб божји др. Николај Велимировић, проповедник хришћанске љубави и организатор комитетских чеша.

Тема предавања биће интересантна и у духу Христове науке. Она гласи: „Да ли је боље клати Швабе камом или их рскидати бомбама.“ И ишло се ичиче пачаснога оца др. Николаја, он ће, по ред свеклоике пошће коју осећа према кми, ипак засиућати ишезу да је боље шидити бомбар. За то своје гледиште о не се позасији на многе и многе цркене оце и свеце као ишло су: мајор Воја Јанковић, војвода Вук и други.

Има, међутим, Хришћана студентима који ће му ојонирати и који одлучно стоје на гледишту да кама више одговара Христовом учењу. Јер, јустилом, ни см наш Сјасишељ није убијен експлозивом него хладним оружјем: кољем.

Веома ме интересује како ће се свршити овај хришћански сјор.

Узроци данашњег рата

— ЈЕДНО МИШЉЕЊЕ —

[Овај чланак друга Појадића доноси само као један покушај и прилог да се покаже прави узроци рата. Разуме се да се једно ишако сложено и шако сјоно ишћичње не може једним чланком ни пошћуно ни сасвим шако расшрашити.]

Ишло се нас, на пример, ичиче, ми сматрамо да је друг Појадић, у овом случају, прилично подлагао сугестији ишћича Тројнога Сјоразума, која представља Немачку као главнога и нејосредног изазивача свешскога рата.]

Прошло је већ четири месеца од почетка великог европског, или правилније рече, светског рата. Колосалне борбе севоде не само у Европи, већ исто тако у Азији и Африци, а на европској војској долачи се војска готово из свију делова света. По броју војника који у борби учествују, као и по пространству на коме се борба води, овај рат спада у највеће светске ратове. У историји човечанства описани су многи велики и крвави ратови, али у највећим од њих учествовале су само десетине, највише стотине хиљада бораца, док међутим у садашњем европском рату бори се близу двадесет милиона људи!

Према томе потпуно је разумљиво и оправдано што се цео свет јако интересује током ратних догађаја и што је целокупна светска штампа заузета описивањем рата и расправљањем разних питања, која се у вези са ратом налазе. Нада буржоаска штампа, у колико она у овом моменту постоји, такође сву своју пажњу поклања рату и осталим догађајима, који су с ратом скопчани. Нови-

нарски ступци пуне се извештајима са бојног поља, списују се поједине борбе, третирају се планови о будућој подели Европе и т.д., али се о једној врло важној и веома интересантној ствари сасвим и не говори. Ја мислим овде на узроке рата. Шта је изазвало овај колосалан светски рат? Чиме је проузрокован овај страشان пожар? Шта је натерало многе милионе људи да се лате оружја и да један другог убијају?

Сваки озбиљан човек сложиће се одмах с тим, да један тако незнатан догађај, као што је сарајевски атентат, ни у ком случају није могао да проузрокује светски рат. Ни аустријска влада, поред све своје мржње према Србији, ни ратоборни немачки цар не би смели да увуку у рат многе милионе својих поданика и да ставе у питање опстанак својих земаља само због смрти престолонаследника Фердинанда, па ма колико они њега ценили. Атентат на крунисане главе у Европи није тако ретка ствар; таквих је атентата било више, али ни један од њих није имао тако страшне последице, као што би се то на први поглед могло приписати сарајевском атентату. Исто тако ни руска влада не би имала куражи да ратује против Аустро-Угарске и Немачке, против двеју највећих војничких сила, само због голих симпатија према малој Србији, да аустро-српски сукоб није довео у опасност интересе руске империје. Још мање има истине у тврђењу енглеских политичара, по коме је Енглеска узела учешће у рату само за то да брани правду и право и да штити слабијег од јачег. Из дипломатских преговора који су вођени уочи самог рата, а који су већ званично објављени види се да сама по себи неправда која се чини малим државама од стране великих, не би била у стању да увуче Енглеску у овај рат. Аустро-угарска нота Србији нишла је у Енглеској на енергичну осуду у свима слојевима енглеског друштва. Сви су сматрали тај поступак као неправичан, као дрзак, сви су у њему видели цинично гађење међународног права ит.д. али је поред свега тога сер Едвард Греј изјавио руском амбасадору, да Енглеска не може угазити у рат само ради Србије, јер би такав рат био непопуларан у Енглеској. И заиста Енглеска је ушла у рат тек када су дошли у опасност њени интереси, т.ј. када је немачка војска ушла у Белгију.

Узроци европског рата налазе се у економским приликама германске империје, у прекомерном развићу немачке индустрије и немачког капитализма. Ни једна европска земља у новије време није тако брзо напредовала у погледу техничком и индустријском као што је то случај са Немачком. Од земљорадничке земље Немачка је за пола stoleћа постала релативно и апсолутно највећа индустријска држава. Чак и Енглеска, стара индустријска земља, колевка модерног капитализма, изостајала је у многим погледу у последње време од немачке царевине. Тај колосални напредак Немачке извршио се врло брзо, тако рећи пред очима једног покољења! Гигантски полет немачке технике и индустрије сасвим природно извршио је велики утицај на цео живот немачке нације. Све гране јавног и приватног живота у Немачкој носе на себи печат њене индустрије и њеног капитализма. Не само политика, већ и морал, право, наука, па чак и апстрактна немачка филозофија и метафизика налазе се под утицајем модерног диктатора — капитала!

Капитализам се у Германији тако брзо развијао, да су границе немачке царевине одавно постале тесне за плодну немачку расу и за њену напредну индустрију. У данашње време свакој јако индустријски развијеној земљи потребне су стално све нове и нове пијаци, потребне су колоније. Међутим Немачка у погледу колонија стојала је увек доста слабо. Не само Енглеска и Француска већ и многе друге мање и у индустријском погледу

много неразвијеније земље имају много веће и боље колоније но што их има Немачка. За освајање пак нових пијаца и колонија била је потребна велика војна снага и Немци су је створили. Интереси индустрије и капитала приморали су Немачку да постане велика војничка сила, какве до сада у историји није било. Немачки милитаризам није ништа друго до рођено дете немачког капитализма. Војна снага била је дужна да брани интересе владајуће класе и капиталиста изнутра и да крчи пут индустрији споља, т.ј. да осваја нове земље, да их претвара у немачке колоније и да на тај начин ствара индустрији нове пијаце.

Да би колико толико раширили своје колоније Немци су пробали нешто силом нешто милом да завладају једним делом Марока, али су, наишавши на енергичан отпор Француске и Русије, били принуђени да напусте тај план. У исто време немци су велику делатност развијали у Малој Азији. Целоме свету познато је лукаво кокетирање немачког императора са турским султаном. Немци су се свима силама старали да Европску Турску, нарочито Малу Азију претворе у своју колонију. На жалост ни тај план није лако било остварити. Најпречи пут из Немачке у Малу Азију води преко Балканског Полуострва и то пре свега преко Србије. Због тога је Аустро-Угарска као савезница и агент Немачке стално настрала на самосталност Србије, стално тежила да прегази Србију и да пошто пото продре ка Солуну. Но рат балканских савезника са Турском пореметио је у многоме планове немачке дипломатије и довео је до неке у незгодан положај немачку колонијалну политику.

Али сви ти неуспеси у колонијалној политици не би били тако страшни за немачку трговину и индустрију да Немачкој није претила велика опасност с друге стране. Главна пијаца за немачке фабричне производе и за немачку трговину до сада је била Русија. Немци су у Русију протурали за скупе паре своје фабрике а отуда су за јевтин новац извлачили потребне им сировине. Као војничка сила Немачка је у многим погледима била надмоћнија од Русије, нарочито после руско-јапанског рата, који је Русију много ослабио. Благодарни тој надмоћности Немачка је била у стању да склапа са Русијом повољне трговинске уговоре за своју фабричну индустрију т.ј. она је доводила више пута колосалну руску империју према себи у повољнај колоније према метрополију! Немци су гледали на Русију просто као на своју колонију, што је она допекле и била.

Таква зависност од Немачке Русије се ни у колико није свиђала и Руси су се нарочито у последње време старали, да се тако или иначе ослободе од немачког јарма. Рок немачко-руском трговинском уговору истиче у 1917 години и због тога Русија се живо спрема за тај важан моменат. Нарочито се много радило на реорганизацији војске и на подизању неких стратешких железница. У Немачкој пак гледали су с великим неповерењем и зебњом на спремање Русије. Помисао да се велике руске пијаце могу једног дана изгубити страшно је узнемиравала немачку буржоазију. Стога су се у Немачкој решили да предухитре Русију, да је нападну и сломију пре но што она војнички буде спремна. Многим читаоцима сигурно је познато, да су немачке новине још у јануару и фебруару ове године повеле велику кампању против Русије. „Келнске Новине“, које се узгред буди речено налазе у дослуку са немачким министарством спољних послова, писале су тада отворено да са Русијом треба разговарати одмах и т.ј. док је Русија још неспремна. Неспремна Русија победиће се лако, а са побеђеном Русијом по мишљењу „Келнских Новина“ Немачка ће моћи да закључи трговинске уговоре онако како то буду захтевали интереси њене индустрије. У исто време побеђена Русија неће бити у стању да се одупре немачком продирању преко Балкана на исток. Писање „Келнских Новина“ прихватило су радо сви важнији немачки листови и велики део немачке буржоазије.

Наравно поменути кампања произвела је на руско јавно мишљење велики утисак, тако да је Сазонов био принуђен да тражи објашњење од немачке владе. Немачки министар спољних послова старао се свима силама да умири свога руског колегу тврдећи, да писање појединих листова нема никакве везе са владином спољном политиком и да немачка влада нема апсолутно никаквих агресивних намера према Русији. У Русији пак било је тада много песимиста, који нису придавали никакав значај тим мирољубивим изјавама немачког министра спољних по-

лова, већ су тврдо веровали, да се немачка штампа налази у дослуку са владом и да она тачно изражава жеље и намере владе. На жалост стварност је доказала да су ти песимисти имали право. Од тага доба није било прошло ни пуних пет месеца а Немачка је у зговору са Аустројом објавила Русији рат, у који се после умешале и остале заинтересоване државе.

Према томе Немци су за много месеци унапред знали за овај рат. Смисао и циљ рата њима је био веома јасан и одређен. Они су помоћу рата хтели да прокрче пут својој индустрији, да освоје нове колоније, да створе нове пијаце и да на тај начин осигурају себи економску и политичку хегемонију на европском континенту. Познати немачки философ Вунт у свом предавању о рату, који је држао пре кратког времена, отворено се изјаснио, да Немачка треба да се бори за правичнију поделу колонија, за присаједињење Немачкој руских балтичких губернија и т. д.

Велики европски рат, дакле, није рат за идеју како то мисли благородни Пол Боаје, нити је то рат за правду и право, како се то чини многим буржоаским политичарима. На против то је велика борба народа за нова тржишта, за нове колоније, за разна природна земљина богатства, или краће речено борба за материјална блага земљанска. И овај колосални рат, као и многе друге мање социјалне појаве, још једном очито доказује, да је историјски материјализам у основи својој правилна теорија.

Д-р Ср. Попадић

Немачки Социјалисти у рату

— 589.775 социјалиста у рату —

Vorwärts, централни орган немачке Социјалне Демократије донео је статистику радника по социјалистичким синдикатима који су до пре два месеца послати на бојно поље. Укупна цифра износи 589.775, од којих на металце долази 152.000, на грађевинаре 120.000, и тако даље.

Као што се из овога види, број социјалиста у немачкој војсци једва да износи један десети део целокупног људства. Из те цифре може се најбоље видети зашто се нису испуниле наде толиких површних посматрача који су очекивали од немачких социјалиста да сирече рат и дезорганизују Вилмову војску.

Још се држи буржоаско друштво, благодарни несвесности и успаваности пролетерских и сељачких маса, и требаће један колосалан и дуготрајан организаторски и пропагандистички рад Социјалне Демократије па да га заљуља из темеља и сруши у неповрат.

Избори у Америци

— социјалистички успеси —

21. октобра у североамеричким Сједињеним Државама извршени су општи избори. Дефинитивних резултата још нема; али и из онога што се досад зна већ се види да је обележје тих избора: пораст Социјалне Демократије, пораз прогресивца (нове Рузвелтове партије) и опадање владајуће демократске партије.

После двогодишње паузе, Социјална Демократија поново шаље 1 свог представника у Конгрес (доњи дом заједничког америчког парламента), адвоката Мајер Лондона, изабратог у Њујорку.

Али наша партија има још и других успеха. За парламенат у Висконсину изабрано је 8 (досад 6) посланика и 1 сенатор. За парламенат у држави Оклахоми први пут су изабрани 3 посланика и 2 сенатора социјалиста. Ту су социјалистички гласови порасли од 42.000 — колико су износили пре две године — на 70.000, док целокупан број гласача у тој држави износи 220.000.

Укупно пак, у Сједињеним Државама наша Партија је добила за законодавне изборе: 1908 године 424.000 гласова, 1912 године 921.000, а овога пута број социјалистичких гласача превазио је далеко први милион, и ако је учешће бирача било много слабије но пре две године.

У Буџу, и поред синдикалистичке агитације и поцепаности рударске организације, социјалисти су добили два посланика и једног сенатора, и тако продрли у парламенат.

У Пенсилванији и Минесоти социјалисти добијају по 1, а у Калифорнији 3 мандата; у Манесоти и један сенаторски мандат. Међу социјалистичким посланицима у Калифорнији има и једна жена. Добијени су социјалистички мандати и у другим земљама.

Укупно узев, Социјалистичка Партија излази из избора са овим резултатима: 1 посланик у заједничком парламенту (досад без мандата), 22 посланика у парламентарима појединих савезних држава (досад 15) и 4 државна сенатора (досад 1).

Исто су тако многобројни социјалистички успеси и у окружним и општинским изборима.

Наша туга за Туцовићем

Уредништву Радничких Новина

Ја немам моћи, нити могу замислити да ћу икада бити у стању наћи речи са којима бих исказао бол који осећам за нашим милим и неумрлим Туцом. Ја нисам у стању замислити да је Туца мртав!

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

Успех енглеске флоте

Лондон, 28. новембра. — Британска победа у Јужном Атланском Океану има велики значај, јер са Океана уклања и последње велике ратне лађе немачке. На морима остају још само четири мале немачке крстарице, које су незначајне.

Чији ће бити Кијао-Чао

Токио, 28. новембра. — У одговору на интерпелацију поводом реченице у ултиматуму Јапана Немачкој, у којој се каже да Кијачау треба да се врати Кини, министар спољних послова Като изјавио је да ода не може ништа рећи о будућности Кијачау. Међутим, Јапан је дао никакво обећање ни једној од сила (Кор. Биро).

Безецују Галицију

Петроград, 29. новембра. — Министар унутрашњих дела и министар правде послали су своје чиновнике у Галицију да изучавају социјалне и религиозне прилике у земљи, како би олакшали што рд је више могуће увођење руског правосуђа.

Едисонов завод спаљен

Њујорк, 28. новембра. — Целокупни заводи Томе Едисона и Коми. у Вест Оранжу (Њу Џерсеј) уништени су пожаром. Само је Едисонова лабораторија спасена. Штета се дени на 5 милиона долара. Узрок је пожару вероватно у експлозији.

У Санџаку

Цетиње, 29. новембра. — Црногорска војска продужила је 27 и 28 новембра наступање преко реке Лима у правцу Бишеграда и претерала је непријатеља, који одступа ка Вишеграду. Непријатељу у нанесени осетни губитци. Заробљено је 100 војника и заплењено доста пушака.

У Француској

Париз, 29. новембра. Службено. — Неочејан непријатељ показао више активности. У пределу Ипра извршио је провалу нас више напада, од којих су три напада потпуно одбијена. У пределу Ара-бела је артиљеријска борба. У пределу Траси л' Вал унуктали смо непријатељску батерију. У пределу Живенкур, у пет километара северно од Бери о Вк, наша тешка артиљерија са успехом је дејствовала противу пет непријатељских батерија. У Аргони смо своје ровове помакли отприлике за 30 метара и обили два непријатељска напада.

У пределу Варен немачка је артиле-

Ја мислим да је ова вест о његовој смрти казна за нас све што смо га и сувише експлоатисали.

Зар је могуће да ми сви нећемо моћи више видети тог дива на говорници? Зар се никад више неће поновити онај занос, у ком смо тако често били кад смо нашег драгог Туца слушали? Ја не могу с тим да се помирим никад! Туца ће увек међу нама бити!

Зар може и једне седнице без Туциног присуства бити? Не, он ће увек међу нама бити, и ако не физички а оно духовно. Сећање на њега гониће нас на приљезнији рад за спас народа. Па и покрај све неверице грозна јава мора нас осветити. Ми смо изгубили оно што смо најбоље имали. Изгубили смо колоса који је био у стању све на своја плећа примити. Изгубили смо стожер око ког смо се скупљали. Тешко, претешко ће нам бити, кад се само сетимо да њега више ни у једној синдикалној организацији видети нећемо!

Да је могло бити икупљивања, у овом крвавом рату, нашле би се десетине које би место њега крв пролиле. Али све је доцкан. Нашег милог Туца нема! Одужимо се његовој сени борбом до истраге за оншту ствар!

На положеју

Милан Илић

члан Главне Партиске Управе

рија била врло активна, али нам није нанела штете. Исто је тако било и на висовима изнад Меца. У шуми Ле Претр наше је наступње продужено и појачано; заузели смо раскрсницу Ода Иларјона и отели смо једну митраљеру. На северу Сенон, на 12 километара северо-источно од Сен-Џија, разрушили смо једну непријатељску караулу и чврсто смо посели један врло повољан положај.

На југу од Сенона одбили смо уз наше мале губитке један непријатељски напад. На југу од Тјана заузели смо станицу Аспах и дуж железничке пруге организовали смо везу с Белфором. Наши су губитци били незнатни и заробили смо и непријатељских војника.

Басерман за анексију освојених земаља

Лондон, 29. новембра. — Немачка штампа саопштава говор који је шеф либералних националиста, Басерман, изговорио пред члановима његове партије у Рајхстагу. У своме говору он дефинитивно признаје намеру Немачке да очува земље које је заузела: Држимо чврсто, рекао је он, све што смо заузели и задобијемо све оно, што нам је потребно. Крвавим ратом до сјајне победе — ето, то је девиза ове велике епохе.

Борба око Јужне Африке

Лондон, 29. новембра. Званично. — Војне операције око заузимања Тоголанда и разорења постројења бежишно телеграфске у Камини стали су око 6000 ливара стерлинга. Законодавно тело Златне Обале у Африци решило је да прими ове трошкове као знак помоћи и искрених симпатија колоније у овоме рату у који је и Енглеска умешана. У 1915 год. колонија ће приложити 8000 ливара стерлинга за ратне трошкове.

Енглези продиру и даље у Малу Азију

Лондон, 29 новембра. — Енглеске су трупе зазеле Мазеру на левој обали Тигра и Кураки. Бивши гувернер Басре предао се са свима својим трупама у Курнаху 26 новембра. Заробили смо 1100 људи и задобили 9 топова.

Енглеска штампа о српским успесима

Лондон, 28. новембра. — Српска победа произвела је у Енглеској велико задовољство. Штампа пише да почасно место у овоме рату припада несавладивој српској војсци.

Купите добровољне прилоге за Радничке Новине